

Arallgyfeirio Incwm – Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3600A2023

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac Adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os derbynnir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partion perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

This document is also available in English.

Cynnwys

Nid yw'r Awdurdod wedi gosod systemau effeithiol eto i ystyried a chymeradwyo a ddylai ddilyn cyfleoedd newydd i wneud y gorau o incwm a sut.

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Adroddiad manwl

Rhan 1: Arallgyfeirio incwm – y risgiau a'r heriau sy'n wynebu Awdurdodau Parciau Cenedlaethol 7

Rhan 2: Arallgyfeirio incwm yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 10

Rhan 3: Arferion gorau wrth arallgyfeirio incwm 14

Atodiadau

Atodiad 1 – Rhestr wirio hunanasesu 16

Adroddiad cryno

Crynodeb

Yr hyn a adolygwyd gennym a pham

- 1 Fel rhan o raglen waith yr Archwilydd Cyffredinol ar gyfer 2022-23, adolygwyd sut mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (yr Awdurdod) yn arallgyfeirio ei ffrydiau incwm i gefnogi'r gwaith o gyflawni ei gyfrifoldebau statudol.
- 2 Mae gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol ddau ddiben statudol o dan Ddeddf yr Amgylchedd 1995: gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwylt a threftadaeth ddiwylliannol y Parciau Cenedlaethol; a hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau nodweddiad arbennig y Parc. Mae dyletswydd arnynt hefyd i geisio meithrin llesiant cymdeithasol ac economaidd y cymunedau lleol, ac felly chwarae rhan allweddol wrth annog datblygu cynaliadwy gwledig a chefnogi'r economi leol.
- 3 Mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru yn cael incwm drwy nifer o wahanol ddulliau. Mae Llywodraeth Cymru yn pennu lefel gymeradwy'r Awdurdod o wariant refeniw net ar gyfer y flwyddyn ac yn talu 75% o hyn mewn Grant Parc Cenedlaethol. Codir y 25% sy'n weddill drwy godi ardoll ar yr awdurdodau lleol cyfansoddol. Gellir cael rhagor o incwm o geisiadau am arian grant ychwanegol, gwerthu asedau, gweithgarwch masnachu, ffioedd, a llog o offerynnau ariannol.
- 4 Mae cyni wedi arwain at ostyngiad mewn termau real yn lefel Grant Parc Cenedlaethol Llywodraeth Cymru dros y blynyddoedd diwethaf, ac wedi hynny, y swm cymharol y gall ei godi drwy'r ardoll. Mae **Arddangosyn 1** yn dangos bod y duedd hon am barhau gyda'r dyraniad dros dro yn aros yn ei unfan am y ddwy flynedd nesaf. O ystyried chwyddiant, mae hyn yn cynrychioli toriad grant mewn termau real.

Arddangosyn 1: Grant Craidd Llywodraeth Cymru 2022-23 i 2024-25

Awdurdod Parc Cenedlaethol	2022-23 – Terfynol	2023-24 – Arfaethedig	2024-25 – Arfaethedig
Bannau Brycheiniog	£3.109 miliwn	£3.109 miliwn	£3.109 miliwn
Eryri	£4.120 miliwn	£4.120 miliwn	£4.120 miliwn
Arfordir Penfro	£3.249 miliwn	£3.249 miliwn	£3.249 miliwn
Cyfanswm	£10.479 miliwn	£10.479 miliwn	£10.479 miliwn

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

- 5 Mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol wedi bod yn fwy dibynnol ar ffynonellau cyllido amgen dros y blynyddoedd diwethaf, gan gynnwys prosiectau a ariennir gan grantiau a ffrydiau incwm newydd. Mae Llywodraeth Cymru wedi annog y cyfeiriad hwn, gan nodi'n flaenorol ei disgwyliad y dylai Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

yng Nghymru gynyddu lefel y refeniw a gynhyrchir drwy weithgareddau masnachol priodol.¹ Fodd bynnag, mae adolygiadau diweddar gan Archwilio Cymru wedi canfod bod risgiau'n gysylltiedig i hyn². Er enghraifft, mae ffrydiau incwm newydd o ffynonellau cynyddol amrywiol yn rhoi pwysau ar swyddogion i'w rheoli, ac mae angen i systemau rheoli ariannol weithio'n effeithiol i fonitro gwariant o fewn yr adnoddau sydd ar gael.

- 6 Yn y pen draw, mae angen mwy o gadernid ariannol ar Awdurdodau Parciau Cenedlaethol i gyflawni'n effeithiol yn erbyn yr agenda uchelgeisiol a bennwyd gan Weinidog Newid Hinsawdd Llywodraeth Cymru.³ Er mwyn gwneud hyn mae angen i Aelodau a swyddogion yr Awdurdod feddu ar y weledigaeth, y sgiliau a'r arbenigedd cywir i osod strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm. Ochr yn ochr â hyn, rhaid i drefniadau llywodraethu cadarn graffu'n briodol ac yn effeithiol er mwyn helpu i arfarnu risgiau a gwobrau unrhyw weithgarwch newydd arfaethedig.
- 7 Ceisiodd yr adolygiad hwn asesu a oedd gan yr Awdurdod y weledigaeth a'r systemau cywir ar waith i arallgyfeirio ei ffrydiau incwm, gan sicrhau bod mentrau'n cael eu cynllunio, eu rheoli a'u cyflawni'n effeithiol heb beryglu ei allu i gyflawni ei ddibenion a'i ddyletswydd statudol.
- 8 Gwnaethom gynnal yr adolygiad yn ystod y cyfnod rhwng Tachwedd 2022 a Mawrth 2023.

Yr hyn a nodwyd gennym

- 9 Nod ein hadolygiad oedd ateb y cwestiwn: **A yw'r Awdurdod wedi gosod systemau effeithiol i ystyried a chymeradwyo a ddylai ddilyn cyfleoedd newydd i wneud y gorau o incwm a sut?**
- 10 At ei gilydd, nodwyd gennym: **nid yw'r Awdurdod wedi gosod systemau effeithiol eto i ystyried a chymeradwyo a ddylai ddilyn cyfleoedd newydd i wneud y gorau o incwm a sut.**

¹ Gwerthfawr a chydnerth – Blaenoriaethau ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol, Llywodraeth Cymru, Gorffennaf 2018

² Gwasanaethau Cydnerth a Chynaliadwy yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Archwilio Cymru, Ebrill 2021

³ Gweinidog Newid Hinsawdd Llywodraeth Cymru, Awdurdodau parciau cenedlaethol: llythyr cylch gwaith tymor y llywodraeth, Gweinidog Newid Hinsawdd Llywodraeth Cymru, Mai 2022

Argymhelliad

Arddangosyn 2: argymhelliad

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhelliad rydym wedi'i nodi yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhelliad

- A1 Mae arallgyfeirio incwm yn ei gwneud hi'n ofynnol i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol gael digon o gapasiti, y sgiliau cywir a systemau cadarn ond ystwyth i fod ar waith. Rydym yn argymhell bod yr Awdurdod:
- yn defnyddio ein hoffer hunanarfarnu (**Atodiad 1**) i nodi ei gryfderau a'i wendidau presennol, a datblygu strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm;
 - parhau i roi argymhellion ei bapur Diweddariad ar Arallgyfeirio Incwm ar waith, yn benodol i feithrin gallu i ddilyn cyfleoedd arallgyfeirio incwm; a
 - fel rhan o'i strategaeth ar gyfer arallgyfeirio incwm, yn gosod mesurau perfformiad CAMPUS a systemau llywodraethu priodol er mwyn sicrhau prosesau monitro a chraffu digonol ar gyflawni'r cynllun gweithredu y cytunwyd arno sy'n deillio o'i hunanwerthusiad.

Adroddiad manwl

Rhan 1 – Arallgyfeirio incwm – y risgiau a'r heriau sy'n wynebu Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

- 11 Mae cynhyrchu incwm bob amser wedi bod yn rhan bwysig o weithrediad Awdurdodau Parciau Cenedlaethol. Er bod cyllid craidd ar gael ar gyfer y gweithgareddau o ddydd i ddydd, ynghyd â chyllid ardoll gan brif gynghorau, mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol wedi denu cyllid ychwanegol i gyflawni prosiectau penodol ers tro. Fodd bynnag, mae cyfyngiadau cyllid dros y blynyddoedd diwethaf wedi arwain at newid mewn disgwyliadau, gyda chyrrff cyhoeddus angen cynhyrchu mwy o incwm yn uniongyrchol i barhau i gyflawni yn erbyn eu cyfrifoldebau craidd. Gall fod yn anodd sicrhau cydbwysedd, ac mae angen dull strategol cadarn ar Awdurdodau i gynhyrchu incwm o fewn fframwaith eu dyletswyddau craidd. Dyma rywbeth y mae llawer o gyrff cyhoeddus yn mynd i'r afael ag ef⁴.
- 12 Wrth benderfynu ar strategaeth arallgyfeirio incwm, mae'n rhaid i'r Awdurdod ystyried y ffordd orau o gydbwysu anghenion rhanddeiliaid lleol a chenedlaethol a'r sensitifrwydd o ymgymryd â mentrau amgen yn amgylchedd unigryw Parc Cenedlaethol. Mae angen ystyried y math o weithgaredd a ddilynir, a'r risgiau cysylltiedig yn ofalus. Mae **Arddangosyn 3** yn nodi'r continwmm risg ar gyfer cynhyrchu incwm.

Arddangosyn 3 – continwmm risg ar gyfer arallgyfeirio incwm gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol

Risg isel	Risg ganolig	Risg uchel
Cynigion am brosiectau a grantiau diffiniedig y mae gan Awdurdod y Parc Cenedlaethol hanes o'u sicrhau a'u cyflawni.	Sicrhau bod asedau a gwasanaethau cyfredol sy'n gysylltiedig â masnach yn adennill costau fel gofyniad sylfaenol a chynhyrchu gwarged lle bynnag y bo modd drwy, er enghraifft, leihau costau, codi taliadau, denu cwsmeriaid newydd a/neu beidio â darparu cymorthdaliadau.	Mynd i mewn i fentrau masnachol cwbl newydd mewn meysydd anhraddodiadol a allai fod yn cystadlu â rhanddeiliaid eraill yn y Parc Cenedlaethol.

Ffynhonnell: Archwilio Cymru

- 13 Yn draddodiadol, mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yng Nghymru wedi tueddu i ganolbwyntio ar eu ffrydiau incwm presennol yn hytrach nag archwilio

⁴ [Masnacheiddio mewn Llywodraeth Leol, Archwilio Cymru, Hydref 2020](#)

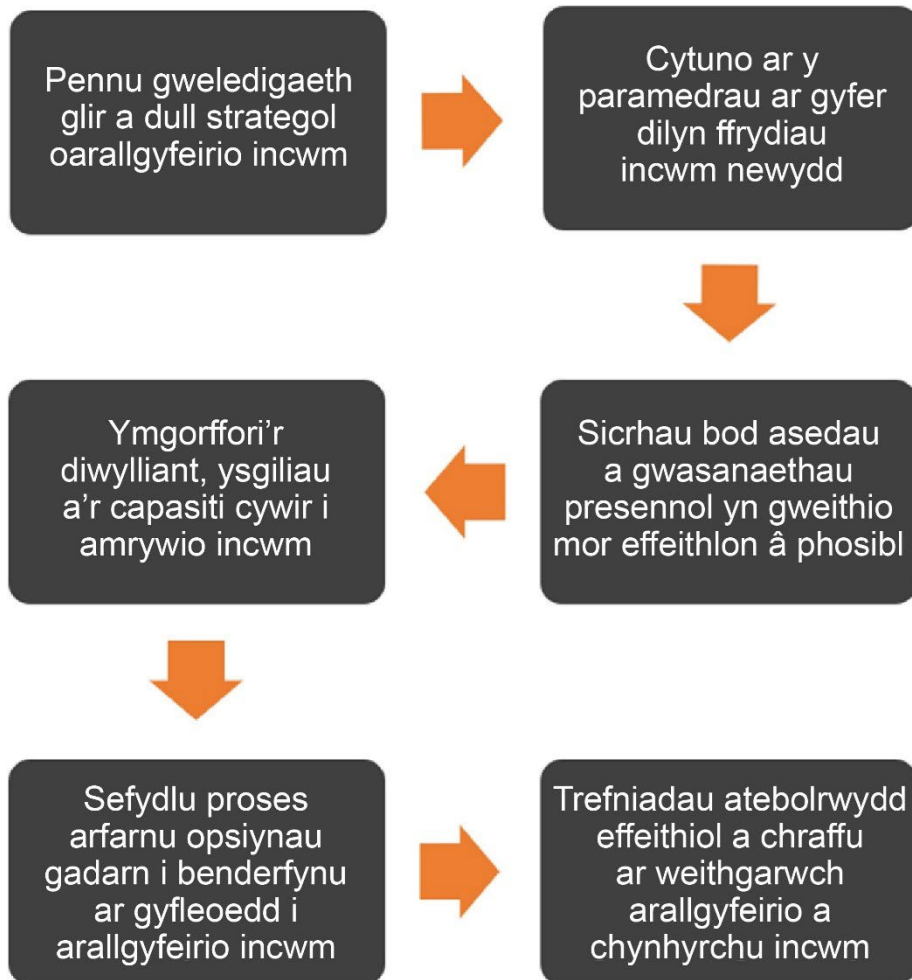
cyfleoedd i arallgyfeirio eu hincwm, gan gynnwys llwybrau masnachol newydd gyda lefelau uwch o risg. Mae parhau â'r dull traddodiadol hwn, ynddo'i hun, yn mynd yn fwyfwy peryglus, gan ei fod yn dibynnu'n ormodol ar ffynhonnell incwm sy'n lleihau. Y tu hwnt i hyn, mae rhai opsiynau eraill y mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn eu dilyn, yn amrywio o ran y risgiau a gyflwynir ganddynt:

- mae dulliau risg isel yn golygu bod Awdurdodau'n buddsoddi adnoddau sylweddol er mwyn sicrhau ceisiadau sy'n cyfateb i gryfderau'r Awdurdodau, lle mae swyddogion yn meddu ar y sgiliau, y galluoedd a'r profiad i ymdrin â gweithgareddau cyfarwydd. Arweinir y rhain gan brosiectau lle mae'r Awdurdod wedi cyflawni lefel o lwyddiant yn flaenorol. Fel arfer mae cynigion ar gyfer symiau penodol o arian gydag amcanion clir. Mae rhai risgiau sy'n gysylltiedig â'r dull hwn yn cynnwys gorlwytho capasiti corfforaethol yr Awdurdod os na chaiff effaith ganlyniadol cyflawni prosiectau lluosog a ariennir gan grant ei hystyried yn briodol.
- gall dulliau risg canolig gynnwys ystyried gwahanol weithgareddau, megis gwella perfformiad masnachol asedau presennol. Er enghraifft, gwneud y gorau o leoedd manwerthu mewn canolfannau gwybodaeth, neu gynyddu taliadau parcio ceir. Mae ystyriaethau sylfaenol ynghylch lefel gytunedig y cymhorthdal a fuddsoddir mewn asedau a gwasanaethau, a sut y caiff gwargedion eu hail-fuddsoddi yn allweddol i hyn.
- nodweddir ymagweddau risg uwch gan newid mwy sylfaenol i feysydd o weithgarwch masnachol sydd y tu allan i ffiniau traddodiadol yr Awdurdod. Daw risgiau o Awdurdodau sy'n fwy agored i ddirywiad yn y farchnad allanol, yn enwedig mewn cystadleuaeth â gweithrediadau masnachol preifat eraill yn y Parc. Mae'r llwybrau anhraddodiadol hyn yn debygol o gynnwys agweddau ar weithgarwch nad ydynt o fudd uniongyrchol i amcanion yr Awdurdod, felly maent yn dibynnu ar wneud elw sylweddol ar fuddsoddiad er mwyn helpu i ariannu gwaith ehangach yr Awdurdod.

14 Yr hyn sy'n allweddol i bob agwedd ar arallgyfeirio incwm yw dilyn opsiynau gyda'ch 'llygaid ar agor lled y pen' – gan gymryd risgiau wedi'u rheoli'n dda lle y bo'n briodol; bod yn barod i roi'r gorau iddi os nad yw rhywbeth yn gweithio, a chadw'n driw i'ch amcanion a'ch dibenion craidd. Mae ein hadroddiad ar Fasnacheiddio mewn Llywodraeth Leol⁵ yn nodi'r blociau adeiladu sylfaenol i gyrrff cyhoeddus wrth iddynt fwrw ymlaen â dull mwy amrywiol o gynhyrchu incwm. Mae adran nesaf yr adroddiad hwn wedi'i strwythuro o amgylch y blociau adeiladu hyn a grynhoir yn **Arddangosyn 4**.

⁵ Archwilio Cymru, [Masnacheiddio mewn Llywodraeth Leol](#), Hydref 2020

Arddangosyn 4 – blociau adeiladu allweddol arallgyfeirio incwm

Ffynhonnell: Archwilio Cymru

Rhan 2 – Arallgyfeirio incwm yn Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

- 15 Adolygwyd y trefniadau yn yr Awdurdod gennym, gan edrych ar sut yr ystyriwyd pob un o'r cwestiynau sylfaenol hyn wrth ystyried y ffordd y mae'n rheoli ffrydiau incwm presennol a ffrydiau incwm newydd. Nodir ein canfyddiadau allweddol isod.

Eglurder y weledigaeth a'r dull strategol

- 16 Mae gweledigaeth yr Awdurdod o arallgyfeirio incwm wedi'i nodi yn y papur 'Diweddariad ar Arallgyfeirio Incwm' a gyflwynwyd i gyfarfod yr Awdurdod ym mis Medi 2022. Pwysleisiodd y papur hwn bwysigrwydd arallgyfeirio incwm i'r Awdurdod, gan gynnig dwy thema allweddol ar gyfer ffrydiau incwm newydd posibl; masnachol (ehangu'r defnydd o asedau'r Awdurdod - tir, meysydd parcio, canolfannau ymwelwyr, siopau a gwasanaethau) a dyngarol/grantiau - cynyddu rhoddion, rhidyllodd ac incwm cymynroddion, incwm grantiau ac ymddiriedolaethau).
- 17 Cymeradwyodd yr Awdurdod brif argymhellion y papur hwn, sef:
- cymeradwyo cyfeiriad y gwaith cynhyrchu incwm, gan gynnwys yr angen i feithrin gallu a sgiliau i gyflawni hyn;
 - cymeradwyo sefydlu Grŵp Cynghori ar Arallgyfeirio Incwm (IDAG);
 - cymeradwyo Swyddogion i ddechrau'r gwaith cyfreithiol a gweinyddol sy'n angenrheidiol i greu cangen elusennol i'r Awdurdod;
 - dirprwyo'r Awdurdod, i'r Bwrdd Gweithredol i arwain rhaglen waith, wedi'i llywio gan y Grŵp Cynghori Annibynnol, i ddiffinio a llunio ein cynllun masnacheiddio ar ffurf polisi cynhyrchu incwm; strwythur llywodraethu ac adroddiad arfarnu opsiynau; i'w cymeradwyo gan yr Awdurdod; a
 - dirprwyo awdurdod i'r Bwrdd Gweithredol ystyried a chytuno ar ba opsiynau y dylid eu harchwilio, penderfynu ar y newidiadau sydd eu hangen o ran sgiliau, capasiti a diwylliant i gyflawni hyn a dirprwyo awdurdod i'r Bwrdd Rhaglen a sefydlwyd, er mwyn sicrhau bod telerau'r Pwyllgor cyfeiriad yn adlewyrchu hyn yn briodol.
- 18 Mae'r weledigaeth hon yn glir ac yn briodol ar gyfer yr Awdurdod a'i amgylchiadau. Mae gan yr Awdurdod hefyd ddealltwriaeth dda o'r opsiynau sydd ar gael (gan gynnwys rhai 'buddugoliaethau hawdd' megis sefydlu cangen elusennol). Fodd bynnag, dim ond ar lefel uchel iawn y mynegir y weledigaeth hon ac nid yw wedi'i datblygu'n strategaeth fasnachol eto, nac yn gamau ymarferol sy'n nodi cyfleoedd ac sy'n nodi cerrig milltir a champau gweithredu gydag amserlenni ar gyfer darparu ffrydiau incwm newydd. Ar adeg ein harchwiliad nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ei uchelgeisiau ar waith eto.

Cytuno ar y paramedrau ar gyfer dilyn ffrydiau incwm newydd

- 19 Mae'r papur 'Diweddariad ar Arallgyfeirio Incwm' yn nodi mai 'Incwm masnachol/a enillir yw incwm a gynhyrchir drwy godi tâl am nwyddau a/neu wasanaethau'. Nid yw'r Awdurdod yn bwriadu cynhyrchu incwm er mwyn gwneud elw dros ben, ond i gefnogi ei waith i gyflawni ei ddyletswydd statudol a'i brif ddibenion. Mae ymchwil a thrafodaethau cychwynnol rhwng aelodau a swyddogion yn dangos bod brwdfrydedd mawr am y gwaith hwn o fewn yr Awdurdod, yn ogystal â phryder bod unrhyw ddulliau a gymeradwyir yn bodloni rhai meini prawf clir:
- angen cysylltiad clir rhyngddynt â dibenion a dyletswyddau'r Parc Cenedlaethol;
 - rhaid cynhyrchu elw;
 - angen cynnal annibyniaeth/osgoi gwrthdaro buddiannau (canfyddedig);
 - sicrhau nad oes cysylltiad gwleidyddol rhyngddynt;
 - angen ystyried gwaith partneriaeth.
- 20 O'n cyfweiliadau â swyddogion ac Aelodau, mae'n amlwg bod ystyriaethau moesegol o'r pwys mwyaf i'r Awdurdod wrth benderfynu pryd i ddilyn ffrydiau incwm newydd. Mae'r Awdurdod yn glir bod yn rhaid i unrhyw ffrydiau incwm newydd gefnogi'r gwaith o gyflawni ei Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol, a pheidio â pheryglu ei allu i gyflawni ei ddibenion a'i ddyletswydd statudol.
- 21 O'n trafodaethau, mae hefyd yn amlwg bod uwch-reolwyr yr Awdurdod yn deall y bydd optimeiddio incwm masnachol hefyd yn golygu gorfod newid rhai agweddau ar ddiwylliant y sefydliad, y ffordd y mae'r sefydliad yn gweithredu ar hyn o bryd a sut mae'n darparu gwasanaethau. Er enghraifft, mae rhoi cynnig ar bethau newydd i ennill incwm masnachol yn cyflwyno risgiau amrywiol, ac mae'r posibilrwydd bob tro na fydd ymrwymo i fentrau masnachol cwbl newydd bob amser yn llwyddiannus. Felly, mae angen i'r Awdurdod fod yn barod ar gyfer hynny a bod yn glir ynghylch beth yw ei awydd risg mewn perthynas â'r gwaith hwn.

Asedau a risgiau presennol

- 22 Dywedodd swyddogion ac aelodau wrthym nad yw'r Awdurdod yn gwneud y defnydd gorau posibl o incwm o'r asedau presennol. Mae'r Awdurdod yn cynhyrchu incwm drwy godi tâl am barcio ceir a ffioedd gan sefydliadau sy'n defnyddio tir yr Awdurdod ar gyfer ffilmio. Fodd bynnag, mae'r incwm a geir drwy'r llwybrau hyn yn gymharol fach (£952,000 yn 2021-22) ac nid yw'n cyfrannu'n sylweddol at helpu i fynd i'r afael â'r heriau ariannol sy'n wynebu'r Awdurdod.
- 23 Un o themâu allweddol gweledigaeth yr Awdurdod ar arallgyfeirio incwm yw 'ehangu'r defnydd o'n hasedau – tir, meysydd parcio, canolfannau ymwelwyr, siopau a gwasanaethau' Mae hwn yn fan cychwyn da ar gyfer y gwaith arallgyfeirio incwm cychwynnol arfaethedig, ac mae'n iawn i'r Awdurdod ganolbwyntio ar sicrhau y gwneir y defnydd gorau posibl o incwm o'r asedau presennol. Fodd

bynag, nodwyd gennym nad yw'r gwaith hwnnw wedi datblygu'n sylweddol oherwydd diffyg capasiti swyddogion ar adeg ein hadolygiad. Byddem yn disgwyl gweld gwaith sylweddol yn cael ei roi ar waith yn ystod y chwe mis nesaf er mwyn helpu i sbarduno gwelliant.

Diwylliant, sgiliau a chapasiti

- 24 Er bod yr Awdurdod ar gam cynnar iawn ar ei daith arallgyfeirio incwm, nodwyd gennym fod yr holl swyddogion ac aelodau y cawsom sgwrs â nhw yn cydnabod ac yn derbyn bod dilyn ffrydiau incwm newydd yn hanfodol er mwyn galluogi'r Parc i gyflawni uchelgeisiau ei Gynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol newydd⁶.
- 25 Mae swyddogion ac aelodau hefyd yn cydnabod pwysigrwydd ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol (yn enwedig pobl a busnesau lleol) i lywio'r gwaith o ddilyn ffrydiau incwm newydd, ond ychydig o gynnydd a wnaed hyd yma.
- 26 Yn bwysig ddigon, mae'r strwythur uwch-reolwyr newydd a gyflwynwyd yn 2022 yn gwneud arallgyfeirio incwm yn flaenoriaeth graidd i'r Uwch-dîm Arwain, ac mae'r Aelodau'n credu bod gan yr Awdurdod y bobl gywir gyda'r sgiliau cywir yn eu lle erbyn hyn i arwain y gwaith arallgyfeirio incwm. Fodd bynnag, nid oes gan uwch-reolwyr fawr ddim capasiti i'w neilltuo i ddilyn ffrydiau incwm newydd, ac mae capasiti dan bwysau ym mhob rhan o'r Awdurdod.
- 27 Nid yw'r profiad, y wybodaeth a'r set sgiliau sydd eu hangen i ddilyn gweithgareddau cynhyrchu incwm newydd yn llwyddiannus yn rhai sy'n cael eu cysylltu'n draddodiadol â gwaith Parciau Cenedlaethol, ac mae'n bwysig bod yr Awdurdod yn cael gafael ar y bobl iawn sy'n meddu ar y sgiliau i wneud hyn yn dda. Er enghraifft, pobl sy'n gallu cynnal gwerthusiadau cadarn o opsiynau a modelu costau, sy'n fedrus wrth gyflwyno achos cymhellol dros ddilyn opsiynau ac sy'n gallu nodi a lliniaru risg mewn meysydd anghyfarwydd neu newydd. Ar hyn o bryd, nid oes gan yr Awdurdod swyddogion â'r wybodaeth arbenigol hon.
- 28 Yn gadarnhaol, yng nghyfarfod Awdurdod y Parc Cenedlaethol ym mis Mawrth 2023, cymeradwyodd yr Awdurdod greu ac ariannu swydd Rheolwr Datblygu Busnes newydd a fydd yn ychwanegu'r capasiti penodedig hwn.
- 29 Yn bwysig, mae gan yr Awdurdod hunanymwybyddiaeth dda o'i sgiliau a'i gapasiti, a'r rhwystrau presennol i arallgyfeirio ei incwm yn llwyddiannus.

Proses arfarnu opsiynau

- 30 Bydd arfarniad opsiynau effeithiol yn nodi'r gyfres fwyaf priodol o gamau gweithredu sydd eu hangen i gyflawni'r canlyniadau dymunol. Mae angen iddo gael y wybodaeth a'r data cywir i ystyried a phenderfynu ar yr opsiwn cywir. Dylai ddangos yn glir sut mae'r cyfle masnachol yn cyfrannu at gyflawni amcanion corfforaethol.

⁶ Bannau Brycheiniog, [Dyfodol Y Bannau](#), Ebrill 2023

- 31 Fel y nodir uchod, mae'r Awdurdod wedi dirprwyo'r Bwrdd Gweithredol i ddiffinio a llunio polisi cynhyrchu incwm, strwythur llywodraethu a fframwaith arfarnu opsiynau. Fodd bynnag, o ystyried bod gwaith arallgyfeirio incwm yr Awdurdod yn y cam cynnar o hyd, ar adeg ein harchwiliad, nid oedd systemau ar waith i gefnogi swyddogion i ddilyn ffrydiau incwm newydd.

Atebolrwydd a chraffu ar drefniadau ar gyfer goruchwyllo ein gwaith arallgyfeirio incwm

- 32 Mae craffu'n effeithiol ar arallgyfeirio incwm yn bwysig oherwydd, ar ei orau, gall gyfrannu at wneud penderfyniadau da a sicrhau bod yr Awdurdod yn gwario arian yn ddoeth. Nodwyd gennym mai ychydig iawn o adroddiadau ar arallgyfeirio incwm a geir ar hyn o bryd ac nid oes unrhyw graffu ar berfformiad cynhyrchu incwm o fewn yr Awdurdod. Er bod yr Awdurdod wedi cytuno i sefydlu systemau newydd i gymeradwyo, goruchwyllo a chraffu ar waith arallgyfeirio incwm, ar adeg ein harchwiliad, nid oedd y rhain ar waith eto.

Rhan 3 – Arferion gorau wrth arallgyfeirio incwm

Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs

- 33 Yn y blynyddoedd diwethaf, mae Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs wedi datblygu strategaeth aml-faes ar gyfer arallgyfeirio ei incwm gyda'r nod o wneud ei waith yn fwy cynaliadwy. Er enghraifft, trosglwyddwyd perchnogaeth Parc Gwledig Blaendulais i Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs o Gyngor Sir Dwyrain Sussex ym mis Gorffennaf 2021. Er mwyn gwneud y mwyaf o'r cyfle masnachol a gynigir gan y buddsoddiad hwn, mae Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs wedi ymgorffori Cwmni Masnachu, South Downs Commercial Operations Ltd. Mae cam cyntaf y gwaith ar Barc Gwledig Blaendulais yn cynnwys buddsoddiad o ychydig o dan £2 filiwn (gan Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs a'r ymddiriedolaeth elusennol annibynnol, South Downs National Park Trust) ac mae'n canolbwyntio ar sicrhau bod y cyfleusterau yn eu lle i fodloni niferoedd ymwelwyr yn effeithiol ac i ofalu am y dirwedd.
- 34 Mae gan Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs darged i gynyddu cyfran y Parc Cenedlaethol a reolir ar gyfer natur o 25% i 33% gyda'r nod o ail-greu 13,000 hectar o dir erbyn 2030. Ynghyd â'r Awdurdod, lansiodd Ymddiriedolaeth Parc Cenedlaethol South Downs Ymgyrch ReNature ym mis Gorffennaf 2021. Mae'n bwriadu adfer 1,000 hectar y flwyddyn drwy brosiectau sy'n cefnogi tîrfeddianwyr er mwyn sicrhau arian preifat, gan newid arferion rheoli tir presennol o blaid byd natur.
- 35 Yn 2023-24, mae Awdurdod Parc Cenedlaethol South Downs wedi gosod targed uchelgeisiol i godi £2.5 miliwn y flwyddyn mewn incwm hunangynrchedig. Y nod yw cefnogi'r gwaith o gyflawni ei Chynllun Rheoli Partneriaeth (PMP), drwy gynigion i ffynonellau statudol a chefnogaeth i Ymddiriedolaeth Parc Cenedlaethol South Downs i barhau i adeiladu ffrwd incwm cynaliadwy o roddion a chymynroddion.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Ardal y Llynnoedd

- 36 Yn ei Ddatganiad o Gyfrifon 2021-22, cafodd Awdurdod Parc Cenedlaethol Ardal y Llynnoedd £5.79 miliwn mewn grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth ond cynhyrnodd hefyd £10.27 miliwn mewn incwm o ffynonellau eraill. Er bod gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Ardal y Llynnoedd bortffolio asedau sylweddol – gwerth £35 miliwn – mae hefyd yn blaenoriaethu gwaith ar optimeiddio incwm, gan weithredu yn unol â set o egwyddorion sy'n helpu i sicrhau'r enillion mwyaf posibl ar ei asedau. Mae'r egwyddorion hyn yn glynu'n agos at flociau adeiladu arallgyfeirio incwm yn Arddangosyn 4, ac maent yn berthnasol i bob Awdurdod Parc Cenedlaethol ac yn cynnwys:

- strategaeth fasnachol, y mae Bwrdd Strategaeth Fasnachol a gweithgor o aelodau a swyddogion yn craffu ar ei chyflawni i oruchwylio gweithgarwch masnachol;
- dadansoddiad trylwyr o'i bortffolio asedau a pholisi digyfaddawd ar waredu asedau nad ydynt yn dod â budd digonol i'r Awdurdod;
- diwylliant sy'n cydnabod pwysigrwydd cynhyrchu incwm i awdurdodau parciau cenedlaethol;
- ymrwymiad cryf gan arweinwyr sy'n helpu i ysbrydoli meddylfryd cadarnhaol ar draws y sefydliad; a
- diwylliant ac amgylchedd cadarnhaol sy'n annog arloesi a chymryd risgiau ond sy'n sicrhau bod staff yn teimlo'n 'ddiogel i fethu'.

Atodiad 1

Rhestr wirio hunanasesu

Yn unol â'n hargymhellion a nodir yn **Arddangosyn 2**, mae'r rhestr wirio isod yn helpu i arwain yr Awdurdod wrth asesu ei gryfderau a'i wendidau presennol, gan helpu i lywio ei strategaeth arallgyfeirio incwm yn y dyfodol.

Arddangosyn 5: Pennu gweledigaeth glir a dull strategol o arallgyfeirio incwm

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
Mae gennym ddull corfforaethol y cytunwyd arno ar draws yr Awdurdod i arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.		
Mae gennym set glir o egwyddorion a gwerthoedd sy'n nodi'r hyn rydym yn ceisio ei gyflawni drwy arallgyfeirio incwm.		
Rydym yn canolbwyntio ar werth cymdeithasol ac egwyddorion buddsoddi 'moesegol' yn ein gwaith arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.		
Mae ein hymagwedd at arallgyfeirio incwm yn rhan o 'ddarlun ehangach' ac nid yw'n cael ei ystyried yn rywbeth y tu allan i weithgarwch craidd yr Awdurdod.		
Rydym wedi ymgorffori arallgyfeirio incwm o fewn rhaglenni trawsnewid hirdymor.		
Rydym yn glir ynghylch manteision a risgiau arallgyfeirio incwm i gymunedau lleol, ymwelwyr, yr economi leol a busnesau lleol.		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym wedi diffinio'n glir yr hyn sy'n arallgyfeirio incwm ar gyfer yr Awdurdod a'r hyn nad ydyw.</p>		
<p>Mae ein dull arallgyfeirio incwm yn cyd-fynd â'n dibenion a'n dyletswydd statudol.</p>		
<p>Mae ein dull arallgyfeirio incwm wedi'i integreiddio a'i gysylltu ag amcanion llesiant, amcanion Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol, a strategaethau allweddol eraill yr Awdurdod.</p>		
<p>Rydym yn ceisio sicrhau bod gweithgareddau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn gwneud mwy nag elw yn unig, ac yn gwneud cyfraniad ehangach i'n hardal a'n cymunedau lleol.</p>		
<p>Rydym wedi nodi pwy sy'n atebol am wneud penderfyniadau ar arallgyfeirio a chynhyrchu incwm; mae'n amlwg pwy sy'n gyfrifol.</p>		

Arddangosyn 6: Cytuno ar y paramedrau ar gyfer dilyn ffrydiau incwm newydd

<p>Materion i ni eu hystyried a chytuno arnynt</p>	<p>Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach</p>	<p>Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn</p>
<p>Rydym am ddilyn gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm sy'n cyd-fynd â'n dibenion a'n dyletswydd statudol.</p>		
<p>Rydym am ddilyn gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm sy'n cefnogi'r gwaith o gyflawni'r amcanion yn ein Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.</p>		
<p>Rydym am ddilyn gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm sy'n adeiladu ar ein gwasanaethau presennol.</p>		
<p>Rydym am fynd i feysydd cwbl newydd o weithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Dim ond o fewn ein ffiniau daearyddol yr ydym am ddilyn gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Rydym yn barod i ddilyn cyfleoedd mewn ardaloedd eraill y tu hwnt i ffiniau'r Parc.</p>		
<p>Rydym yn gyfforddus yn cystadlu â busnesau lleol.</p>		
<p>Rydym yn gyfforddus yn cystadlu â'r trydydd sector</p>		

Materion i ni eu hystyried a chytuno arnynt	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym yn gyfforddus yn cystadlu ag Awdurdodau Lleol.</p>		
<p>Rydym yn awyddus i adennill yr holl gostau sy'n gysylltiedig â'r gweithgarwch.</p>		
<p>Rydym yn ceisio gwneud y defnydd gorau posibl o elw.</p>		
<p>Rydym yn glir ynghylch sut y byddwn yn defnyddio'r elw a grëwn.</p>		
<p>Rydym wedi cytuno ar lefel dderbyniol o risg i fentrau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm unigol.</p>		
<p>Wrth ystyried a chymeradwyo menter, gwyddom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • faint o risg rydym yn ei hwynebu; • faint o risg y byddwn yn ei chymryd; a • faint o risg y mae ein rhanddeiliad yn gyfforddus i ni ei chymryd. 		
<p>Rydym wedi cynnwys ymwelwyr, cymunedau, busnesau a rhanddeiliaid eraill i'n helpu i ddiffinio beth ddylai arallgyfeirio a chynhyrchu incwm ei olygu ar gyfer ein Hawdurdod Parc Cenedlaethol.</p>		

Materion i ni eu hystyried a chytuno arnynt	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym yn deall effaith arallgyfeirio ffrydiau incwm ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ecosystem y Parc • Ymwelwyr • Ein cymunedau • Busnesau • Partneriaid • Rhanddeiliaid 		
<p>Rydym wedi mesur beth sy'n fforddiadwy i'n hymwelwyr a'n cymunedau.</p>		
<p>Rydym yn cyfathrebu'n effeithiol yn fewnol ac yn allanol beth yw arallgyfeirio a chynhyrchu incwm ar gyfer yr Awdurdod Parc Cenedlaethol hwn a beth nad ydynt.</p>		
<p>Rydym wedi sefydlu set o safonau moesegol a chymdeithasol gyfrifol ar gyfer arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Rydym yn mynnu bod cyflenwyr, benthycwyr a phartneriaid yn gweithredu yn unol â'n safonau moesegol a chymdeithasol gyfrifol.</p>		

Arddangosyn 7: Sicrhau bod asedau a gwasanaethau presennol yn gweithio mor effeithlon â phosibl

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
Mae gennym weledigaeth y cytunwyd arni o'r hyn y mae'n ei olygu i ni i'n hasedau a'n gwasanaethau weithio yn y ffordd orau bosibl.		
Mae'r holl asedau a gwasanaethau presennol yn cyd-fynd â'n dyletswyddau a'n diben statudol.		
Mae'r holl asedau a gwasanaethau presennol yn helpu i gyflawni amcanion ein Cynllun Rheoli'r Parc Cenedlaethol.		
Rydym yn glir bod yn rhaid i'r holl asedau a gwasanaethau naill ai fod yn niwtral o ran cost, darparu elw i'r Awdurdod neu helpu'r Awdurdod i gyflawni ei ddiben, ei ddyletswydd a'i amcanion.		
Mae gennym bolisi rheoli asedau priodol, ac mae hwn wedi'i integreiddio â strategaethau perthnasol eraill gan gynnwys ein strategaeth arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.		
Rydym yn adolygu ein sylfaen asedau presennol yn rheolaidd ac yn cael gwared ar asedau nad ydynt o fudd ariannol neu strategol i'r Awdurdod, neu sy'n annhebygol o wneud hynny yn y dyfodol.		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Mae gennym y capasiti gweithlu a'r sgiliau cywir ar waith i gynhyrchu cymaint o incwm â phosibl o'n hasedau a'n gwasanaethau presennol.</p>		
<p>Rydym wedi cytuno ar lefel y cymhorthdal a ddarperir i wasanaethau ac asedau ac yn gwneud hynny mewn ffordd sy'n adlewyrchu 'gwir' gost rhedeg asedau ac yn ail-fuddsoddi unrhyw wargedion yn briodol.</p>		
<p>Mae gennym bolisi clir ynghylch sut y defnyddir yr elw/gwarged a gynhyrchir, gan gynnwys buddsoddi i wneud gwasanaethau yn fwy proffidiol yn y dyfodol.</p>		
<p>Rydym wedi rhoi targedau incwm ar waith lle y bo'n briodol.</p>		
<p>Mae prosesau yn ymwneud ag asedau a gwasanaethau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn rhoi gwerth am arian e.e. defnyddio darvoudion maint wrth gaffael.</p>		
<p>Ar gyfer pob ased, rydym yn glir ynghylch y cydbwysedd rhwng cynhyrchu incwm a darparu gwasanaeth.</p>		
<p>Mae prosesau llywodraethu yn cynnwys adolygiad rheolaidd o'r gost ariannol a'r budd strategol a ddaw yn sgil asedau a gwasanaethau presennol i'r Awdurdod.</p>		

Arddangosyn 8: Ymgorffori'r diwylliant, y sgiliau a'r capasiti cywir i arallgyfeirio a chynhyrchu incwm

<p>Materion i ni eu hystyried</p>	<p>Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach</p>	<p>Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn</p>
<p>Rydym wedi rhoi blaenoriaeth i greu diwylliant masnachol a meddylfryd entrepreneuriaidd o fewn yr Awdurdod.</p>		
<p>Rydym wedi gosod disgwyliadau realistig o ran beth yw arallgyfeirio a chynhyrchu incwm i ni, ac mae pob rhan o'r Awdurdod yn deall hyn yn glir.</p>		
<p>Rydym yn deall bod arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn rhan o'r drefn feunyddiol yma, ac adlewyrchir hyn yn ein gwerthoedd.</p>		
<p>Mae gennym arweinwyr ymroddedig, gweladwy iawn, gyda nodau clir ar gyfer arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Mae gennym dîm rheoli swyddogion cryf sy'n glir ar arallgyfeirio a chynhyrchu incwm sy'n cefnogi'r gwaith o gyflawni ein nodau.</p>		
<p>Rydym wedi gosod disgwyliadau clir y bydd penderfyniadau sy'n ymwneud ag arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn cael eu gwneud yn dryloyw a chyn gynted ag y bo'n briodol i wneud hynny.</p>		
<p>Mae lefelau uchel o ymrwymiad i gydweithio i gyflawni gweledigaeth a strategaethau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yr Awdurdod.</p>		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Mae gennym y profiad, y wybodaeth a'r sgiliau cywir sydd eu hangen i ddilyn gweithgareddau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn llwyddiannus.</p>		
<p>Mae gennym ddigon o swyddogion i wneud gwaith arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Mae gennym swyddogion yn y gwasanaethau cywir a chyda'r hynafedd gofynnol i wneud gwaith arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Gallwn recriwtio'r bobl gywir gyda'r sgiliau cywir i gyflawni ein gwaith arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Rydym wedi nodi sut y bydd yr Awdurdod yn rhoi'r sgiliau allweddol i aelodau etholedig a swyddogion i gyflawni a chraffu'n llwyddiannus ar arallgyfeirio a chynhyrchu incwm, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dadansoddi marchnadoedd a galw • Marchnata a gwerthu • Prasio a masnachu 		
<p>Mae gennym raglen hyfforddi sy'n arfogi ein swyddogion a'n haelodau i wneud gwaith arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Rydym wedi diffinio ac egluro rolau, cyfrifoldebau a'r pwerau cyfreithiol ar gyfer dilyn gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym wedi cymryd barn gyfreithiol i gefnogi pob agwedd ar weithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm, ac yn enwedig sut i drin yr elw a godir, ac mae swyddogion yn glir ynghylch sut i fynd i'r afael â hyn.</p>		
<p>Gallwn ddefnyddio sgiliau a gwybodaeth ein busnesau a'n rhanddeiliaid lleol i'n helpu i ddatblygu ein gweithlu i ddod yn fwy medrus yn fasnachol.</p>		
<p>Mae gennym ddiwylliant dysgu agored a gonest i helpu'r Awdurdod i ddysgu o benderfyniadau buddsoddi o fannau eraill a defnyddio'r wybodaeth hon i lunio ein dulliau gweithredu.</p>		

Arddangosyn 9: sefydlu proses arfarnu opsiynau gadarn i benderfynu ar gyfleoedd i arallgyfeirio a chynhyrchu incwm

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Mae gennym broses arfarnu opsiynau glir ar gyfer penderfynu ar bob opsiwn arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>O fewn yr arfarniad opsiynau, rydym bob amser yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diffinio'n glir ein hamcanion, y cyfyngiadau/risgiau, y gwobrau posibl a'r hyn rydym am ei gyflawni; • casglu digon o wybodaeth i ddeall yn llawn yr opsiynau sy'n cael eu hystyried; • ystyried ystod eang o opsiynau ar gyfer y fenter dan sylw; • cynnwys ystyriaeth o'r risg o 'wneud dim'; • asesu a dadansoddi opsiynau gan ddefnyddio matrices graddio/sgorio y cytunwyd arno; a • dewis yr opsiwn priodol yn seiliedig ar ein dadansoddiad. 		
<p>Rydym yn gwneud penderfyniadau tryloyw yn seiliedig ar wybodaeth o ansawdd da wrth benderfynu ar bob opsiwn arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Rydym yn gweithredu'r penderfyniad a wnaed ar ôl cwblhau gwerthusiad opsiynau yn effeithiol ac yn amserol.</p>		
<p>Mae gennym drefniadau rheoli perfformiad cadarn ar waith i fonitro'r broses o gyflawni'r opsiwn a ddewiswyd.</p>		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym wedi sefydlu proses diwydrwydd dyladwy briodol, ac rydym yn defnyddio'r broses hon i'n cefnogi wrth gymeradwyo opsiynau a rheoli risgiau. Mae ein hasesiad diwydrwydd dyladwy yn ein harwain i wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gosod targedau a nodau cynllun busnes sy'n realistig ac y mae modd eu cyflawni; • ymchwilio i'r farchnad, a'i hasesu, a nodi ein safle ynddi; • asesu i ba gyfeiriad y mae'r farchnad yn symud, a sut bydd hyn yn cael effaith ar werth/llwyddiant ein menter; • nodi a dadansoddi pwy yw ein cystadleuwyr cryfaf a gwannaf, ac asesu sut byddwn yn perfformio yn eu herbyn; • nodi ein sylfaen gwsmeriaid a phennu proffil o ddefnydd tebygol ein menter, a'r galw amdani; • gwerthuso ein rhagolygon ar gyfer cyflawni ein refeniw rhagweledig ac yn ystod pa gyfnod; • nodi amrywiaethau mewn pris ar gyfartaledd yn hanesyddol; • rhagweld prisiau at y dyfodol; a • modelu gwariant refeniw a gwariant cyfalaf. 		
<p>Mae ein proses arfarnu opsiynau yn cynnwys asesiad penodol o sut y bydd unrhyw fentrau a gymeradwyir gennym yn darparu gwerth cymdeithasol i'r Awdurdod.</p>		
<p>Rydym yn adolygu effeithiolrwydd ein penderfyniadau ac yn cynnal gwerthusiad ar ôl gweithredu i sicrhau bod yr amcanion a osodwyd gennym yn cael eu cyflawni.</p>		

Arddangosyn 10: trefniadau atebolrwydd effeithiol a chraffu ar weithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
Mae gennym raglen hyfforddi sy'n galluogi ein haelodau etholedig i graffu'n effeithiol ar fentrau masnachol a dulliau eraill o arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.		
Mae gennym strwythurau llywodraethu clir a phriodol i werthuso, craffu a chymeradwyo gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.		
Rydym wedi prif ffrydio ac integreiddio craffu ar arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn ein trefniadau llywodraethu corfforaethol.		
Rydym yn gweithredu mewn ffordd dryloyw, ac mae pawb yn glir o ran sut mae penderfyniadau ar gymeradwyo opsiynau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn cael eu gwneud a chan bwy.		
Mae gennym ddiwylliant hyderus o ran gwneud penderfyniadau ac nid yw aelodau etholedig yn ofni herio swyddogion a dwyn pobl i gyfrif.		
Mae'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn atebol am eu dewisiadau ac yn cael eu dwyn i gyfrif drwy drefniadau llywodraethu clir.		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
<p>Rydym yn cael gwybodaeth o ansawdd da er mwyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • barnu a ddylem gymeradwyo opsiwn arallgyfeirio a chynhyrchu incwm; a • monitro a gwerthuso perfformiad ein hopsiynau o ran arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn llawn. 		
<p>Rydym yn defnyddio arbenigwyr i'n helpu i graffu ar opsiynau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm.</p>		
<p>Mae ein gwaith craffu yn ychwanegu gwerth ac nid yw'n arafu'r broses o wneud penderfyniadau yn ddiangen.</p>		
<p>Rydym yn gwneud gwaith craffu cyn penderfynu er mwyn helpu i lunio dewisiadau.</p>		
<p>Rydym yn gwneud gwaith craffu ar ôl gwneud penderfyniad er mwyn sicrhau bod yr hyn rydym yn ei gymeradwyo yn gweithio.</p>		
<p>Rydym yn gosod targedau a mesurau llwyddiant i farnu gwelliant dros amser, ac yn monitro'r rhain pan y cytunwyd arnynt.</p>		
<p>Rydym yn asesu risg gweithgareddau ac yn sicrhau bod yr un lefel o drefniadau llywodraethu ac atebolrwydd yn ymestyn i bob gweithgaredd arallgyfeirio a chynhyrchu incwm risg uchel yn gyson.</p>		

Materion i ni eu hystyried	Mae gennym safbwynt clir ynghylch hyn, ac nid oes angen gwneud unrhyw waith pellach	Mae angen i ni wneud mwy o waith i fod yn glir ynghylch hyn
Mae gennym drefniadau dirprwyo effeithiol ar gyfer cymeradwyo gweithgarwch arallgyfeirio a chynhyrchu incwm risg isel.		
Rydym yn craffu ar ein holl fentrau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm er mwyn sicrhau eu bod yn darparu ar gyfer yr Awdurdod.		
Mae ein gwaith monitro a gwerthuso o fentrau arallgyfeirio a chynhyrchu incwm yn canolbwyntio'n benodol ar ba werth cymdeithasol a gaiff ei ddarparu.		
Rydym yn rhannu'r hyn a ddysgwyd, ac yn defnyddio'r dystiolaeth gan Awdurdodau Parciau Cenedlaethol eraill yng Nghymru ac mewn mannau eraill i ddysgu beth sy'n gweithio, beth sydd ddim yn gweithio, y risgiau a wynebwn a'r manteision posibl.		

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.